

Miljömedicins kommentarer

Umeås lokala Miljömål 2019

Miljömedicin norr vill verka inom de fyra regionerna i norr för en ökad hälsa genom att minska exponering för miljömedicinska risker i samt underlätta för hälsovinster från vår omgivningsmiljö.

Vi ser det som särskilt viktigt att Umeå kommun arbetar med trafikens luftföroreningar i centrum, eftersom denna källa är huvudsaklig orsak till högre föroreningshalter samt att miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid överskrids lokalt inom centrum. Detta bör i synnerhet beaktas eftersom föroreningshalterna inte minskat tillräckligt för att klara normen trots att problemet varit känt en längre tid, och det nu är miljö kvalitetsmålet som man bör ha ambitionen att uppfylla. Även halterna av PM10 är periodvis så höga att de utgör en hälsorisk. I detta fall är halterna troligen högre vid vissa andra trafikerade gator i Umeå än vid mätpunkten eftersom man där håller nere halterna genom att frekvent sprida dammbindande lösning på vägbanan.

Vi befärar att en så kallad förtätning centralt kan medföra en ökad trafik och därmed ökade luftföroreningshalter och bullernivåer.

Inom Miljömålsarbetet bör effekter hos mer känsliga grupper beaktas. Exempel är barn, vars organ är under utveckling och där riskmedvetenheten inte kan jämföras med en vuxen, eller funktionshindrade och äldre i befolkningen, där en ökad förekomst av kroniska sjukdomar kan misstänkas och som i sig gör individen mer känslig för påverkan av olika miljöfaktorer. Sådana avvägningar kan säkerligen vara svåra, och Miljömedicin norr kan då vara en diskussionspart.

Författarna till detta remissvar tillhör Region Västerbotten och Umeå Universitet.

Ta gärna kontakt med oss för ev. förtydliganden eller önskemål om samarbete runt dessa frågor.

Bästa hälsningar,

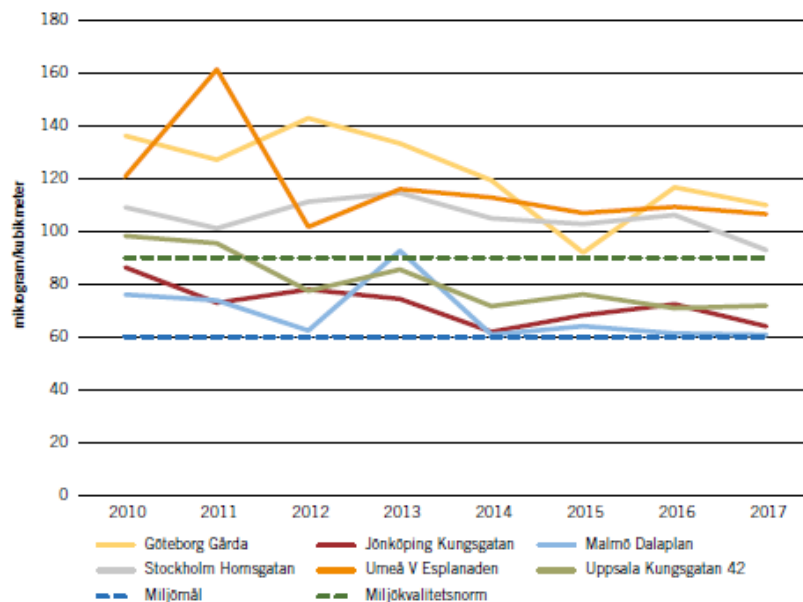
Karl Forsell, överläkare, Miljömedicin norr, arbets- och miljömedicin, Norrlands Universitetssjukhus

Bertil Forsberg, Professor, miljöepidemiolog, Hållbar Hälsa, Umeå Universitet

Kommentarer och synpunkter på Umeås lokala miljömål 2019

Renare luft (Miljömål God bebyggd miljö) (sid. 18)

Detta viktiga område ur ett hälsoperspektiv får förhållandevis litet utrymme. Halterna av avgaser (kvävedioxid) i centrala Umeå (Västra Esplanaden) är de högsta i Sverige avseende stadsmiljö, och högre än exempelvis vid Hornsgatan i Stockholm (Figur 1). Miljökvalitetsnormen skulle ha uppfyllts för många år sedan, och preciseringen av det nationella miljömålet (20 µg/m³ som årsmedelvärde) är vad man nu ska fokusera på.

Figuren visar halter av kvävedioxid i gatumiljö, uppmätt som timmedelvärde (98-percentil), för några utvalda mätstationer. Trenderna illustrerar situationen i stora och mellanstora städer i Sverige. Miljökvalitetsmålet precisering överskreds vid alla stationer. Miljökvalitetsnormen (MKN) för timmedelvärdet överskreds i några kommuner.

Källa: Naturvårdsverket.

Figur 1. Utvecklingen av kvävedioxid (NO₂) 2010-2017 – en jämförelse mellan olika större städer i Sverige. Orange linje visar NO₂ vid Västra Esplanaden i Umeå. Från Naturvårdsverkets rapport Miljömålen, Figur 2.8, 2019

Med hänsyn till problemets stora betydelse ur hälsosynpunkt borde man **ha en tydligare indikator** än den vagt formulerade "övervakning..." (se första tabellen sid. 18 i Remissen). Antal meter stadsgata (med bostäder, butiker och arbetsplatser) som har en årsmedelhalt över miljökvalitetsmålet för kvävedioxid vore en tydlig indikator. Antal boende/arbetande vid sådana adresser vore kanske ännu mer relevant med tanke på förtätning i staden, men något mer krävande att beräkna.

Vidare framför Umeå kommun **endast en föreslagen åtgärd** för en renare luft. Det är ett för litet antal och själva åtgärden är inte underbyggd med motivering till att och hur stor effekt den skulle ha inom problemområdet. Det är förvånande att inte mer kraftfulla exempel på åtgärder nämns.

Tillgänglighet till områden med god ljudmiljö (Miljömål God bebyggd miljö) (sid. 19)

Avsnittet hänvisar till Umeås nyligen beslutade Åtgärdsprogram mot **buller** Umeå 2019_2023. Vi utfärdade **ett remissvar** inför beslutet (1), men återupprepar här några punkter som inte hörsammades. Buller i gröna strukturer. Hur ska detta buller **definieras och mätas**? Med buller i gröna strukturer avser man vanligen mer tillfälligt uppkomna ljud från enskilda fordon eller andra mänskliga aktiviteter ("störning") som bryter en förhållandevis låg bullernivå ("tystnad"). Ett sådant buller behöver mätas på annat sätt, då det sällan påverkar A(8)-nivån. Exempel är antal störningar per tidsenhet. Folkhälsomyndigheten föreslår en checklista för utvärdering av ett grönområde och föreslår i likhet med Naturvårdsverket en bullernivå (utan ytbevägränsning) under 50 dB(A), men även att subjektiva mått på ljudnivåer ingår.

Målkonflikter och synergier (sid. 29)

I remissen lyfts förtätning av bebyggelse fram som en viktig del i att få minskade utsläpp av växthusgaser. Vi ställer oss dock frågande till detta argument. Argumentet framfördes även i Åtgärdsprogrammet mot buller, men vad för stöd finns det bakom påståendet att förtätning leder till minskad trafik (med minskade utsläpp, minskade luftföroreningar och lägre bullernivåer)? I Remissen nämns endast minskade grönområden och en minskad upptagningsyta för dagvatten som målkonflikter med en förtätning. **Resonemanget kan kompletteras** med att en förtätning kan medföra fler och högre husfasader mot gaturummet, vilket i sig kan leda till minskad luftomväxling med risk för lokalt ökade föroreningshalter samt bullernivåer. Om detta kan man exempelvis läsa mer om i en nyligen utgiven rapport från IVL (2). Vidare kan ett sådant smalare och djupare gaturum innebära risk för högre lokala temperaturer inne i fastigheterna sommartid, i synnerhet om nybebyggelse innebär mindre lägenheter utan genomgång (boenden för studenter, äldre eller funktionshindrade).

Umeå 2019-06-19

Detta är ett gemensamt remissvar från:

Miljömedicin norr/Arbets- och miljömedicin

Norrlands Universitetssjukhus

Tel. 090-785 24 50

Avd. Hållbar Hälsa

Umeå universitet

Tel. 090-786 50 00

Referenser

1. Miljömedicin norr. Remissvar Miljömedicin Åtgärdsprogram mot buller Umeå 2019_2023. 2018 (åtkomlig via vår webbplats)
2. IVL Svenska Miljöinstitutet. Rapport C 304 - Hållbar stadsutveckling - god luftkvalitet i framtidens täta och gröna städer? En rapport på uppdrag av Naturvårdsverket. 2018